

บทความวิจัย (Research Article)

คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

Sanskrit Loan Words in Vetāla Tales

ศรวุฑ หล่อดี¹Sarawut Lordee¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปคำ หมวตคำ การเปลี่ยนแปลงเสียง การเปลี่ยนแปลงความหมาย ซึ่งศึกษาตามแนวคิดเรื่องประเภทของการเปลี่ยนแปลงความหมาย ของลาดีสลัฟ ชุกุสตา (Ladislav Zgusta) [1] และจัดกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ นิทานเวตาล พระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ [2]

ผลการวิจัยพบว่า คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล จำนวน 112 คำ มีรูปคำ 2 แบบ แบบแรกเป็นรูปคำ ภาษาสันสกฤตที่เหมือนกับรูปคำภาษาไทย แบบที่สองเป็นรูปคำภาษาสันสกฤตที่แตกต่างจากรูปคำภาษาไทย ประกอบด้วยหมวตคำ 3 หมวตคำ ได้แก่ คำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์

ด้านการเปลี่ยนแปลงเสียงและความหมายของคำยืมภาษาสันสกฤตพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ และเสียงสระ ส่วนความหมายของคำยืมภาษาสันสกฤตมีความหมายย้ายที่ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายคงเดิม นอกจากนี้ยังจัดกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตได้ทั้งหมด 10 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมนุษย์และอวัยวะ คุณสมบัติ การกระทำ อมนุษย์และเทพ สถานที่ ทรัพยากรธรรมชาติ ดาวและเวลา วิชาความรู้ ศาสนาและความเชื่อ อาวุธและวัตถุ

คำสำคัญ: คำยืม, ภาษาสันสกฤต, นิทานเวตาล

Abstract

The study, entitled Sanskrit loan words in Vetāla tales aimed to study word form, sound change and semantic change based on semantic change of Ladislav Zgusta [1] and group Sanskrit loan words by collecting data from Vetāla tales, composed by His Highness Prince Rajani Chamcharas, Prince Bidyalongkorn [2]

The results of the study showed that there were 112 Sanskrit loan words in Vetāla tales which had 2 types of word form. First type was the Sanskrit word form which was similar to Thai word form. Second type was Sanskrit word form which was different from Thai word form composing of three word categories as noun, verb and adverb.

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา 56000

¹ Section of Thai Language, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao 56000

Corresponding author E-mail: sarawut_lordee@hotmail.co.th

Regarding to sound change and semantic change of Sanskrit loan words, it was found that there was consonant and vowel sound change. The meaning of Sanskrit loan words had meanings of moving, expanding, narrowing and being the same. Besides, there were 10 Sanskrit loan word categories. These were human and organ, quality, doing, non-human and gods, place, natural resource, star and time, knowledge, religions and beliefs, weapon and object.

Keywords: Loan Words, Sanskrit Language, Vetāla Tales

บทนำ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์และกลุ่มภาษา ภาษากลุ่มต่าง ๆ ในดินแดนนี้ หลายภาษารับเอาภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (Indo-European) ที่มีลักษณะแตกต่างจากภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประการมาใช้ในวัฒนธรรมของตน โดยได้รับอิทธิพลจากการเผยแผ่ศาสนาจากประเทศอินเดีย

ภาษาไทยนำคำภาษาสันสกฤตมาใช้จำนวนมาก แต่ปัจจุบันยังไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่า คนไทยรู้จักภาษาสันสกฤตตั้งแต่สมัยใด หากสันนิษฐานจากศิลาจารึกสมัยสุโขทัยอาจอนุมานได้ว่า คนไทยคงรู้จักภาษาสันสกฤตมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรือก่อนหน้านั้น โดยช่วงแรกคนไทยอาจได้ศึกษาภาษาสันสกฤตจากชาวเขมรโบราณ เนื่องจากชาวเขมรมีความชำนาญภาษาสันสกฤต [3]

เมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ขณะนั้นชาวอังกฤษเริ่มสนใจศึกษาเรื่องอินเดีย มีการแปลวรรณคดีอินเดียหลายเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ จึงทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยเรื่องอินเดียศึกษา แม้ว่าจะมีได้ทรงศึกษาภาษาสันสกฤตโดยตรง แต่ก็ทรงสนพระทัยวรรณคดีสันสกฤตอย่างยิ่ง และได้พระราชนิพนธ์งานหลายเรื่องที่มีเค้าจากวรรณคดีสันสกฤต

อนึ่ง สมัยนี้ยังมีพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ กวีราชสำนักที่มีความสามารถด้านการประพันธ์ร้อยแก้ว กวีนิพนธ์ และงานแปล อาทิ ทรงนิพนธ์เรื่องนิทานเวตาล ที่มีต้นเค้ามาจากเวตาลปัญจวิศติ วรรณคดีสันสกฤตโบราณอายุ 2,500 ปีก่อนพุทธกาล ซึ่งเป็นนิทานภาษาสันสกฤตที่เก่าแก่ที่สุดใน

โลก เมื่อนิทานเวตาลแพร่กระจายและเป็นที่รู้จักในประเทศไทย พระองค์ทรงแปลและเรียบเรียงนิทานดังกล่าวจากเอกสารภาษาอังกฤษจำนวน 10 เรื่อง จากนิทานเวตาล 25 เรื่อง

จากพระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ สะท้อนให้เห็นว่า ภาษาในโลกเมื่อมีการติดต่อกัน ย่อมมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกภาษา ทั้งภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน หรือภาษาที่อยู่ต่างตระกูลกัน ผลพลอยได้จากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งคือ การยืมศัพท์ เป็นการรับคำศัพท์จากภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง โดยคงเสียงไว้เกือบเหมือนภาษาเดิม หรืออาจปรับเปลี่ยนให้เข้ากับระบบเสียงของภาษาผู้ยืมคำศัพท์เรียกว่า คำยืม (loan word) [4]

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาสันสกฤต และนิทานเวตาลพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤต และนิทานเวตาลอยู่พอสมควร เช่น งานวิจัยเรื่อง “คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาไทยสมัยอยุธยา” [5] “คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในมหานิติศาสตร์คำหลวงกัณฑ์ทศพร” [6] “คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในวรรณกรรม เรื่อง มหาภารตยุทธ ของสุภร ผลชีวิน” [7] “ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตที่ปรากฏในพระปฐมสมโพธิกถา” [8] “คำยืมบาลีสันสกฤตในเขมร” [9] “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานเวตาลฉบับภาษาไทย 4 สำนวน” [10] และ “วิเคราะห์วรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต” [11]

งานวิจัยข้างต้นเป็นการศึกษาคำยืมจากภาษาต่างประเทศ 2 ภาษารวมกัน คือ ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต และเป็นการศึกษานิทานเวตาลด้าน

องค์ประกอบของนิทาน และวรรณคดีสันสกฤต ยังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤต โดยเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล พระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เนื่องจากนิทานดังกล่าวเป็นนิทานภาษาสันสกฤต เมื่อแปลเป็นภาษาไทยน่าจะปรากฏคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานด้วย

วัตถุประสงค์

งานวิจัยเรื่อง คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปคำ และหมวดคำ ของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียง และความหมาย ของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล
3. เพื่อจัดกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบรูปคำ หมวดคำ การเปลี่ยนแปลงเสียงและความหมาย ตลอดจนทราบกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล
2. เป็นแนวทางในการศึกษาคำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตที่ปรากฏในหนังสือนิทานเวตาล พระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ [2]
2. เก็บข้อมูลเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤตที่ปรากฏในนิทานเวตาล จำนวน 231 หน้า เพื่อนำมาศึกษารูปคำ หมวดคำ การเปลี่ยนแปลงเสียงและความหมาย และจัดกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาสันสกฤต และนิทานเวตาล
2. สืบค้นเอกสารที่จะใช้เก็บข้อมูลคำยืมภาษาสันสกฤต
3. เก็บรวบรวมข้อมูลคำยืมภาษาสันสกฤตจากหนังสือนิทานเวตาล และบันทึกคำยืมภาษาสันสกฤตลงในแผ่นบันทึกข้อมูล
4. ตรวจสอบและแยกคำยืมภาษาสันสกฤตออกจากคำยืมภาษาต่างประเทศอื่น ๆ โดยขั้นแรกตรวจสอบจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 [12] ขั้นที่สองตรวจสอบด้วยพจนานุกรม สันสกฤต-ไทย-อังกฤษ อภิธาน [13] ขั้นสุดท้ายตรวจสอบคำยืมภาษาสันสกฤตด้วยพจนานุกรม The Concise Sanskrit-English Dictionary [14] เป็นพจนานุกรมที่มีคำตั้งเป็นอักษรเทวนาครี และแปลความหมายเป็นภาษาอังกฤษ
5. วิเคราะห์รูปคำ หมวดคำ การเปลี่ยนแปลงเสียง การเปลี่ยนแปลงความหมาย ตามแนวคิดเรื่องประเภทของการเปลี่ยนแปลงความหมาย ของลาติสลาฟ ชกุสตา [1] และจัดกลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล ในหัวข้อการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาลไว้ดังนี้
สัญลักษณ์ /x/ หมายถึง x เป็นหน่วยเสียง
ด้านการถ่ายถอดเสียงคำภาษาสันสกฤต จะใช้อักษรโรมันในการถ่ายถอดเสียง ส่วนการถ่ายถอดเสียงคำภาษาไทย จะใช้สัญลักษณ์สากลที่ได้รับการรับรองจากสมาคม สัท ศาสตร์ ร์ระหว่างชาติ (International Phonetic Association หรือ I.P.A) ในการถ่ายถอดเสียง
6. สรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

รูปคำ และหมวดคำ ของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

รูปคำของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล จำนวน 112 คำ มีรูปคำ 2 แบบ ได้แก่ รูปคำภาษาสันสกฤตที่เหมือนกับรูปคำภาษาไทย และรูปคำภาษาสันสกฤตที่แตกต่างจากรูปคำภาษาไทย ดังนี้

1. รูปคำภาษาสันสกฤตที่เหมือนกับรูปคำภาษาไทย พบจำนวน 12 คำ ได้แก่ โทษ ศร โศก ปิศาจ อากาศ ศีล พฐ มฤค มฤต สุภ เศษ และอมฤต

2. รูปคำภาษาสันสกฤตที่แตกต่างจากรูปคำภาษาไทย พบจำนวน 100 คำ ส่วนมากเป็นรูปคำที่ภาษาสันสกฤตใช้เครื่องหมายพินทุ (.) หรือจุดบอดเขียนไว้ได้พยัญชนะเพื่อแสดงว่าพยัญชนะตัวนั้นไม่มีเสียงสระประสมอยู่ หรือแสดงว่าเป็นเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
เนตร	เนตร
รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
ปรหาร	ประหาร
มิตร	มิตร
รากษส	รากษส
ศาสตร	ศาสตร

นอกจากนี้ยังพบคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ โดยเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ เปลี่ยนแปลงรูปสระ (ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปวรรณยุกต์ เนื่องจากภาษาสันสกฤตไม่มีการใช้รูปวรรณยุกต์) และเปลี่ยนแปลงทั้งรูปคำ ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ แบ่งออกเป็น การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้น และการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะท้าย

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้น มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปพยัญชนะต้น ด ในภาษาสันสกฤต เป็นรูปพยัญชนะต้น ต ในภาษาไทย, รูปพยัญชนะต้น ฎ ในภาษาสันสกฤต เป็นรูปพยัญชนะต้น ข ในภาษาไทย และรูปพยัญชนะต้น ฆ ในภาษา

สันสกฤต เป็นรูปพยัญชนะต้น พ ในภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
เดชสุ	เดช
ปุตร	บุตร
วรัต	พรต

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะท้าย คำภาษาสันสกฤตเดิมไม่ปรากฏรูปพยัญชนะท้าย แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยปรากฏรูปพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
ศว	ศพ
เคราว	เคารพ

นอกจากนี้คำภาษาสันสกฤตบางคำปรากฏรูปพยัญชนะท้าย แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยไม่ปรากฏรูปพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
ศคิน	ศคิ
ยุกุต	ยุติ

2.2 การเปลี่ยนแปลงรูปสระ พบการเปลี่ยนแปลงรูปสระที่พยางค์หน้าของคำ และพยางค์หลังของคำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงรูปสระที่พยางค์หน้าของคำ มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปสระอิในภาษาสันสกฤต เป็นรูปสระเอในภาษาไทย ดังนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
วิหา	เวหา

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงรูปสระที่พยางค์หลังของคำ มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปสระอิในภาษาสันสกฤต เป็นรูปสระอีในภาษาไทย, รูปสระอุในภาษาสันสกฤต เป็นรูปสระอูในภาษาไทย และรูปสระอิในภาษาสันสกฤต เป็นรูปสระเอียในภาษาไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
ราตริ	ราตรี
ศตรุ	ศัตรู
คิร	เคียร

นอกจากนี้คำภาษาสันสกฤตบางคำไม่ปรากฏรูปสระที่พยางค์หลัง แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยปรากฏรูปสระอาที่พยางค์หลังของคำ ดังนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
รฤษ	รักษา

2.3 การเปลี่ยนแปลงทั้งรูปคำ เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปคำภาษาสันสกฤตเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย ซึ่งคำภาษาไทยบางคำได้เปลี่ยนแปลงรูปคำจนไม่เห็นเค้าเดิมของรูปคำภาษาสันสกฤต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รูปคำภาษาสันสกฤต	รูปคำภาษาไทย
ปิตฤ	บิดา
ปรวฤตติ	ประพฤติ
ปรตฤฤษ	ประจักษ์
ปฤณ	บุญ
วิฤยา	วิชา

หมวดคำของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

หมวดคำของคำภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นหมวดคำของคำภาษาสันสกฤตก่อนถูกยืม และส่วนที่ 2 เป็นหมวดคำของคำภาษาสันสกฤตเมื่อยืมมาใช้ในภาษาไทย

การศึกษาหมวดคำของคำภาษาสันสกฤตก่อนถูกยืม ผู้วิจัยพิจารณาหมวดคำจากอักษรย่อบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ที่ปรากฏในพจนานุกรม สันสกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน พบหมวดคำ 3 หมวดคำ ได้แก่

หมวดคำนาม พบจำนวน 105 คำ คิดเป็นร้อยละ 91.30 เช่น กฤษตรี (กษัตริย์) กาว (กาพย์) กิรติ (เกียรติ) ทูร (ทรัพย์) ธรรม (ธรรม) วฤต (พักตร์) สุวร (สุวรรณ) หฤท (หฤทัย) อมาต (อำมาตย์) อาจารย์ (อาจารย์)

หมวดคำกริยา พบจำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.74 ได้แก่ มนตรี (มนตรี) รฤษ (รักษา)

หมวดคำวิเศษณ์ พบจำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.96 ได้แก่ ปรตฤฤษ (ประจักษ์) ปรฤษ (ปราศรัย) ปฤณ (บุญ) มฤต (มฤต) สฤต (สัตย์) สมฤ (สามารถ) สนิค (สนิท) อนฤ (อนงค์)

ส่วนการศึกษาหมวดคำของคำภาษาสันสกฤตเมื่อยืมมาใช้ในภาษาไทย พิจารณาหมวดคำจากอักษรย่อบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พบหมวดคำ 3 หมวดคำ ได้แก่

หมวดคำนาม พบจำนวน 99 คำ คิดเป็นร้อยละ 81.82 เช่น จันทร (เนตร) บุฤษ (ประเทศ) มนต์ (ยักษ์) ฤชี (วิชา) ศฤ (โอรส)

หมวดคำกริยา พบจำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.92 ได้แก่ เคารพ (โทษ) ประพฤติ (ประมาณ) ประสงค์ (ประหาร) ปรารถนา (ยุติ) รักษา (โสภ) สงสัย (สวาท)

หมวดคำวิเศษณ์ พบจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.26 ได้แก่ สฤต (บุญ) ประจักษ์ (ประมาณ) พิศวาส (พิศดาร) มฤต (โสภ) สนิท (สามารถ)

คำภาษาสันสกฤตก่อนถูกยืม และเมื่อยืมมาใช้ในภาษาไทยบางคำ สามารถจัดอยู่ในหมวดคำได้มากกว่าหนึ่งหมวดคำ เนื่องจากบางคำยังคงรักษาชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์แบบเดิมไว้ และบางคำสามารถใช้ได้ในหลายบริบท

จากปริมาณคำภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล จะเห็นว่า หมวดคำของคำภาษาสันสกฤตก่อนถูกยืม ส่วนมากจะเป็นคำนาม รองลงมาเป็นคำวิเศษณ์ และคำกริยา ตามลำดับ เมื่อยืมมาใช้ในภาษาไทยส่วนมากยังคงเป็นหมวดคำนาม แต่หมวดคำกริยาและคำวิเศษณ์จะแตกต่างจากหมวดคำของคำภาษาสันสกฤตก่อนถูกยืม กล่าวคือ จำนวนคำในหมวดคำวิเศษณ์ปรากฏน้อยกว่าหมวดคำกริยา

การเปลี่ยนแปลงเสียง และความหมาย ของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล มีการเปลี่ยนแปลงเสียง และการเปลี่ยนแปลงความหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล พบการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ และการเปลี่ยนแปลงเสียงสระ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ คือ การเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของเสียงจากหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงก้อง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงไม่ก้อง และจากหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงไม่ก้อง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงก้อง

1.1 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงก้อง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงไม่ก้อง คือ การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีเสียงก้องในภาษาสันสกฤต เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงไม่ก้องในภาษาไทย ได้แก่

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /g/ เป็น /kh/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /g-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /kh-/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
ครุภ /garbha/	ครรรภ์ /khan/
เคารว /gaurava/	เคารพ /khawróp/

1.1.2 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /j/ เป็น /ch/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ch-/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
ชงฆา /jaṅgha/	ชงฆ์ /chong/
ชนม /janma/	ชนม์ /chon/

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /b/ เป็น /ph/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /b-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
พฐ /badhū/	พฐ /phathu:/
พรหมจรรย์	พรหมจรรย์
/brahmacarya/	/phrommacan/

1.1.4 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /bh/ เป็น /ph/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /bh-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ph-/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
ภกฺติ /bhakti/	ภักดี /phákdi:/
ภารฺยา /bhāryā/	ภรรยา /phanraja:/

1.1.5 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /d/ เป็น /th/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /d-/ ของพยางค์ที่ 2 ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /th-/ ของพยางค์ที่ 2 ในภาษาไทย ได้แก่

ปรุเทศ /pradésa/	ประเทศ /pràtthê:t/
------------------	--------------------

1.2 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงไม่ก้อง เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงก้อง คือ การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้องในภาษาสันสกฤต เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะเสียงก้องในภาษาไทย ได้แก่

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /p/ เป็น /b/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /p-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /b-/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
ปุณฺย /puṇya/	บุญ /bun/
ปุรุષ /puruṣa/	บุรุษ /bù:rùt/

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /t/ เป็น /d/ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /t-/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /d-/ ในภาษาไทย ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
เตชฺส /tejas/	เดช /dè:t/

2. การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ คือ การเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของหน่วยเสียงสระเดี่ยวในคำภาษาสันสกฤตกับคำภาษาไทย ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /a/ เป็น /a:/ หน่วยเสียงสระเสียงสั้น /a/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว /a:/ ในภาษาไทย ซึ่งมีฐานที่เกิดของเสียงคงเดิม โดยเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก เกิดจากการยัดเสียงสระท้ายคำ มักเกิดกับพยางค์ที่อยู่ท้ายคำ โดยพยางค์ที่มาก่อน ต้องเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว จึงทำให้เกิดการยัดเสียงสระในพยางค์ต่อมาเป็นสระเสียงยาว ได้แก่ คำภาษาสันสกฤต คำภาษาไทย

ศาสน /śāsana/ ศาสนา /sà:tsanǎ:/

ประการที่สอง เกิดจากการยัดเสียงสระกลาง คำ กล่าวคือ สระที่อยู่กลางคำภาษาสันสกฤตเป็นสระเสียงสั้น เมื่อใช้ในภาษาไทยจะเป็นสระเสียงยาว ได้แก่ คำภาษาสันสกฤต คำภาษาไทย

สมรฤถ /samartha/ สามารถ /sǎ:mā:t/

2.2 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /a/ เป็น /ɔ:/ หน่วยเสียงสระเสียงสั้น /a/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว /ɔ:/ ในภาษาไทย โดยเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก เกิดเมื่อเสียงที่อยู่หลังหน่วยเสียงสระ /a/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ ในภาษาสันสกฤต ซึ่งกลายมาเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย /n/ ในภาษาไทย เนื่องจากการตัดเสียงบางส่วนของพยางค์ท้าย เช่น

คำภาษาสันสกฤต คำภาษาไทย

วิฑยาร /vidyādhara/ วิฑยาร /wítthaja:thɔ:n/

ศร /śara/ ศร /sɔ:n/

ประการที่สอง เกิดเมื่อหน่วยเสียงสระ /a/ อยู่หลังหน่วยเสียงพยัญชนะ /p/ ในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะเปลี่ยนจากหน่วยเสียงพยัญชนะ /p/ เป็น /b/ และหน่วยเสียงสระก็จะเปลี่ยนจาก /a/ เป็น /ɔ:/ ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต คำภาษาไทย

ปราชปติ ประชาบดี

/prajāpati/ /pracha:bɔ:di:/

2.3 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /a/ เป็น /o/ หน่วยเสียงสระ /a/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระ /o/ ในภาษาไทย เช่น

คำภาษาสันสกฤต คำภาษาไทย

จนม /janma/ จนม /chon/

มนตริ /mantri/ มนตรี /montri:/

วงศ์ /vaṃśa/ วงศ์ /wɔŋ/

อนงค /anaṅga/ อนงค์ /ʔanɔŋ/

2.4 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /ā/

เป็น /a/ หน่วยเสียงสระเสียงยาว /ā/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระเสียงสั้น /a/ ในภาษาไทย ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต

คำภาษาไทย

ภรรยา /bhāryā/

ภรรยา /phanraja:/

2.5 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /i/ เป็น

/i:/ หน่วยเสียงสระเสียงสั้น /i/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว /i:/ ในภาษาไทย ซึ่งมีฐานที่เกิดของเสียงคงเดิม โดยเกิดจากการยัดเสียงสระท้ายคำ มักเกิดกับพยางค์ที่อยู่ท้ายคำ โดยพยางค์ที่มาก่อนต้องเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว จึงทำให้เกิดการยัดเสียงสระในพยางค์ต่อมาเป็นสระเสียงยาว ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต

คำภาษาไทย

ปรวณิ /praveni/

ประเพณี /pràʔpʰe:ni:/

ราตรี /rātri/

ราตรี /ra:tri:/

2.6 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /i/ เป็น

/ia/ หน่วยเสียงสระเดี่ยว /i/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระประสม /ia/ ในภาษาไทย ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต

คำภาษาไทย

ศิร /śira/

เศียร /sǎian/

2.7 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /i/ เป็น

/ia/ หน่วยเสียงสระเดี่ยว /i/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระประสม /ia/ ในภาษาไทย ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต

คำภาษาไทย

กิริติ /kīrti/

เกียรติ /kiat/

2.8 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /u/ เป็น

/u:/ หน่วยเสียงสระเสียงสั้น /u/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระเสียงยาว /u:/ ในภาษาไทย ซึ่งมีฐานที่เกิดของเสียงคงเดิม โดยเกิดจากการยัดเสียงพยางค์ที่อยู่ท้ายคำ ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต

คำภาษาไทย

ฤตุ /ṛtu/

ฤดู /riɔ:/

ศตรุ /śatru/

ศัตรู /sǎttru:/

2.9 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /r/ เป็น

/ɨ/ หน่วยเสียงสระ /r/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็นหน่วยเสียงสระ /ɨ/ ในภาษาไทย เมื่อใช้ในภาษาไทย มักมีการแทรกหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ แล้วตามด้วย

หน่วยเสียงสระ /h/ และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย พยางค์จะเป็นหน่วยเสียง /k/ ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
มฤค /mrga/	มฤค /marǵk/
วฤกษ /vrkṣa/	พฤกษ /phrǵk/

2.10 การเปลี่ยนแปลงหน่วยเสียง /r/ เป็น /l/ หน่วยเสียงสระ /r/ ในภาษาสันสกฤต เปลี่ยนเป็น หน่วยเสียงสระ /l/ ในภาษาไทย เมื่อใช้ในภาษาไทยมัก มีการแทรกหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ แล้วตามด้วย หน่วยเสียงสระ /i/ และหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย พยางค์จะเป็นหน่วยเสียง /ŋ/ ได้แก่

คำภาษาสันสกฤต	คำภาษาไทย
ศฤงคาร /śrṅgāra/	ศฤงคาร /saŋṅkha:n/

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืม ภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำยืมภาษา สันสกฤตในนิทานเวตาล ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดเรื่อง ประเภทของการเปลี่ยนแปลงความหมายของลาติสล์ฟ ชกุกสตา ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงความหมาย 3 แบบ ได้แก่ ความหมายย้ายที่ ความหมายกว้างออก และความหมายแคบเข้า ดังนี้

1. ความหมายย้ายที่ หมายถึง ความหมาย ใหม่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากความหมายเดิม พบจำนวน 47 คำ คิดเป็นร้อยละ 41.96 เช่น

“จักร”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ล้อ
ภาษาไทย	หมายถึง อาวุธในนิยาย
“ชงฆ์”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ชา
ภาษาไทย	หมายถึง แข้ง
“ฤกษ์”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ดาว, นักษัตริ, หมี่
ภาษาไทย	หมายถึง คราวหรือเวลาที่กำหนด หรือคาดว่าจะให้ผล
“ฤทธิ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง การรอกงามหรือเจริญขึ้น
ภาษาไทย	หมายถึง อำนาจศักดิ์สิทธิ์, แรงอำนาจ

“เวหา”
ภาษาสันสกฤต หมายถึง สวรรค์
ภาษาไทย หมายถึง พ้า, อากาศ
จากตัวอย่าง คำว่า “จักร, ชงฆ์, ฤกษ์, ฤทธิ, เวหา” เมื่อใช้ในภาษาไทยมีความหมายเปลี่ยนแปลง ไปจากความหมายเดิม (ภาษาสันสกฤต) ดังนั้นคำ ดังกล่าวจึงมีความหมายย้ายที่

2. ความหมายกว้างออก หมายถึง ความหมายใหม่มีความหมายที่ระบุความเฉพาะลดลง พบจำนวน 23 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.54 เช่น

“กษัตริย์”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง กษัตริย์, นรหรือสตรีชาตินักรบ
ภาษาไทย	หมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน
“ครรรภ์”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง เด็ก, ทารก, ท้อง
ภาษาไทย	หมายถึง ท้อง
“ประการ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ประเภท, ชนิด, อย่าง, ทาง
ภาษาไทย	หมายถึง อย่าง

“ปีศาจ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ผี, เวตาล, นางผี
ภาษาไทย	หมายถึง ผี
“สุวรรณ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ทองคำ, ไม้จันทร์ชนิดหนึ่ง
ภาษาไทย	หมายถึง ทอง

จากตัวอย่าง คำว่า “กษัตริย์, ครรรภ์, ประการ, ปีศาจ, สุวรรณ” ภาษาสันสกฤตมีหลายความหมาย แต่ เมื่อใช้ในภาษาไทยมีความหมายลดลง จึงทำให้คำคำ นั้นมีความหมายกว้างออก

3. ความหมายแคบเข้า หมายถึง ความหมายใหม่มีความหมายที่ระบุความเฉพาะเพิ่ม ขึ้น พบจำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.11 เช่น

“โทษ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ความผิด

ภาษาไทย	หมายถึง ความ ชั่ว, ความ ผิด, ผลแห่งความผิดที่ต้องรับ
“มุกดา”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ไช้มุก
ภาษาไทย	หมายถึง ไช้มุก, ชื่อรัตนะอย่างหนึ่ง
“ศักดิ์”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง กำลึง, หอก
ภาษาไทย	หมายถึง อำนาจ, ความสามารถ, กำลึง, ฐานะ, หอก, หลาว
“ศัตรุ”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง ข้าศึก
ภาษาไทย	หมายถึง ข้าศึก, ปรปักษ์, ผู้จองเวร
“ศัพท”	
ภาษาสันสกฤต	หมายถึง เสียงทั่วไป, คำ
ภาษาไทย	หมายถึง เสียง, คำ, คำยากที่ต้องแปล

จากตัวอย่าง คำว่า “โทษ, มุกดา, ศักดิ์, ศัตรุ, ศัพท” ภาษาสันสกฤตมีความหมายจำกัด แต่เมื่อใช้ในภาษาไทยมีความหมายเพิ่มขึ้น จึงทำให้คำคำนั้นมีความหมายแคบเข้า

นอกจากความหมาย 3 แบบที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น คำภาษาไทยบางคำยังมีความหมายคงเดิม กล่าวคือ มีความหมายในภาษาไทยเหมือนกับ ความหมายในภาษาสันสกฤต พบจำนวน 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.39 เช่น “พฤษ” หมายถึง ต้นไม้ “มฤต” หมายถึง ตายแล้ว “วิชา” หมายถึง ความรู้ “หฤทัย” หมายถึง ใจ, หัวใจ “อุทยาน” หมายถึง สวน เป็นต้น

กลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล

การวิเคราะห์กลุ่มคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ผู้วิจัยพิจารณาจากความหมายของคำยืมภาษาสันสกฤตในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พบว่าคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล แบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม ดังนี้

1. **กลุ่มมนุษย์และอวัยวะ** พบจำนวน 28 คำ คิดเป็นร้อยละ 25 ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มย่อยมนุษย์ และกลุ่มย่อยอวัยวะ

1.1 **กลุ่มย่อยมนุษย์** หมายถึง มนุษย์ ทั้งตัว เช่น กษัตริย์ บิดา บุตร ภรรยา มนุษย์ มารดา ฤษี สตรี อาจารย์ อามาศ

1.2 **กลุ่มย่อยอวัยวะ** หมายถึง อวัยวะ ส่วนใดส่วนหนึ่งที่ประกอบอยู่ในร่างกายมนุษย์ ได้แก่ ครรภ์ ชงฆ์ เนตร พักตร์ เติษร หฤทัย โอรุ

2. **กลุ่มคุณสมบัติ** พบจำนวน 25 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.32 เป็นกลุ่มเกี่ยวกับคุณลักษณะประจำตัวของบุคคล หรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เกียรติ ธรรม โทษ พิสดาร มฤต ลักษณะ ลาวัณย์ เศษ โสภ สามารถ

3. **กลุ่มการกระทำ** พบจำนวน 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.96 เช่น กรรม เคารพ ประพฤติ ประเพณี ประหาร พรต พรหมจรรย์ พิศवास ภักดิ์ รักษา

4. **กลุ่มอมมนุษย์และเทพ** พบจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.93 ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มย่อยอมมนุษย์ และกลุ่มย่อยเทพ

4.1 **กลุ่มย่อยอมมนุษย์** ได้แก่ ปีศาจ ยักษ์ รากษส วิทวาร ศพ

4.2 **กลุ่มย่อยเทพ** หมายถึง เทพ เทวดา และสิ่งที่เกี่ยวกับเทพและเทวดา ได้แก่ คนธรรพ์ ประชาบดี อาทิตย์ อนงค์ อมฤต

5. **กลุ่มสถานที่** พบจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.25 เป็นกลุ่มเกี่ยวกับที่ตั้ง หรือแหล่ง อาจเป็นที่อยู่ พื้นที่หรือบริเวณ ได้แก่ ทวีป นิเวศน์ ประเทศ เวหา สมุทร สวรรค์ อุทยาน

6. **กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ** พบจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.25 ประกอบด้วย 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มย่อยสัตว์ กลุ่มย่อยพืช และกลุ่มย่อยไข่มุก แร่ธาตุ และแก๊ส

6.1 **กลุ่มย่อยสัตว์** ได้แก่ มฤค สัตว์

6.2 **กลุ่มย่อยพืช** ได้แก่ พฤษ พืช

6.3 **กลุ่มย่อยไข่มุก แร่ธาตุ และแก๊ส** ได้แก่ มุกดา สุวรรณ อากาศ

7. กลุ่มดาวและเวลา พบจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.46 ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มย่อยดาว และกลุ่มย่อยเวลา

1.1 กลุ่มย่อยดาว ได้แก่ จันทร ศศิ

1.2 กลุ่มย่อยเวลา เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลา ได้แก่ ราตรี ฤกษ์ ฤดู

8. กลุ่มวิชาความรู้ พบจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 เป็นกลุ่มเกี่ยวกับวรรณกรรม ระบบวิชาความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า ประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ได้แก่ กาพย์ วิชา ศัพท์ ศาสตร์

9. กลุ่มศาสนาและความเชื่อ พบจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 เป็นกลุ่มเกี่ยวกับศาสนา และอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่ มนต์ ฤทธิ์ ศาสนา ศีล

10. กลุ่มอาวุธและวัตถุ พบจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.68 ได้แก่ จักร ทรัพย์ ศร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล มีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

1. ลักษณะภาษาสันสกฤต ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่มีวิภัติ-ปัจจัย (inflectional language) ซึ่งเป็นภาษาต่างตระกูลกับภาษาไทย เมื่อมีการนำภาษาสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยจึงต้องมีการดัดแปลงคำภาษาสันสกฤตให้เข้ากับภาษาไทยก่อน เช่น ดัดแปลงรูปคำ การออกเสียงคำ เป็นต้น

ในที่นี้จะกล่าวถึงลักษณะภาษาสันสกฤตด้านหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และอักษรที่ใช้แทนเสียงภาษาสันสกฤต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ มีทั้งหมด 33 หน่วยเสียง แบ่งเป็นพยัญชนะวรรค 25 หน่วยเสียง และพยัญชนะเสววรรค 8 หน่วยเสียง ดังนี้

พยัญชนะวรรค แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มตามฐานที่เกิดของเสียง ได้แก่

คอ	ก /ka/ ข /kha/ ค /ga/ ฆ /gha/ ง /ña/
เพดาน	จ /ca/ ฉ /cha/ ช /ja/ ฌ /jha/ ญ /ña/
ปุ่มเหงือก	ฎ /ṭa/ ฏ /ṭha/ ฑ /ḍa/ ฒ /ḍha/ ณ /ṇa/
ฟัน	ต /ta/ ถ /tha/ ท /da/ ธ /dha/ น /na/
ริมฝีปาก	ป /pa/ ผ /pha/ พ /ba/ ภ /bha/ ม /ma/

พยัญชนะเสววรรค คือ พยัญชนะที่ไม่สามารถจัดเข้ากับพยัญชนะวรรคได้ เนื่องจากมีคุณสมบัติต่างกัน ได้แก่

คอ	ห, ฮ /ha/
เพดาน	ย /ya/ ศ /śa/
ปุ่มเหงือก	ร /ra/ ษ /ṣa/
ฟัน	ล /la/ ส /sa/
ริมฝีปาก	ว /va/

หน่วยเสียงสระ มีทั้งหมด 13 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยว 9 หน่วยเสียง และสระประสม 4 หน่วยเสียง ดังนี้

สระเดี่ยว	อะ /a/ อา /ā/ อิ /i/ อี /ī/ อุ /u/ อู /ū/ ฤ /r/ ฤา /ṛ/ ฤิ /ṛi/
สระประสม	เอ /e/ ไอ /ai/ โอ /o/ เอา /au/

อักษรที่ใช้แทนเสียงภาษาสันสกฤต อักษรที่ใช้บันทึกภาษาสันสกฤตในประเทศอินเดีย โดยทั่วไปใช้อักษรเทวนาครี ซึ่งเป็นอักษรที่พัฒนามาจากอักษรพราหฺมีในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาเมื่อชาวตะวันตกสนใจศึกษาภาษาสันสกฤต จึงใช้อักษรโรมันถ่ายถอดเสียงภาษาสันสกฤต (ดูในสัญลักษณ์ / /) ในภาษาไทยส่วนมากจะใช้อักษรไทยถ่ายถอดเสียง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้อักษรโรมันถ่ายถอดเสียงคำภาษาสันสกฤต และใช้ศัทอักษรสากลถ่ายถอดเสียงคำภาษาไทย เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเสียงของทั้งสองภาษาได้อย่างชัดเจน

2. การใช้คำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาไทย ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้คำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยมีจุดประสงค์การใช้ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก การใช้คำภาษาสันสกฤตในภาษาไทยทั่วไป คือ คำภาษาสันสกฤตที่คนไทยใช้จนเคยชิน สามารถพบได้ทั่วไป มีจำนวนมากไม่จำกัด เฉพาะกลุ่ม ลักษณะทั่วไปของคำภาษาสันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทยทั่วไป จะมีการใช้ตามรูปเดิมแต่ตัดวิภัติออก กล่าวคือ เดิมภาษาสันสกฤตทุกคำจะต้องมีวิภัติกำกับเพื่อบ่งบอกหน้าที่และความหมายของคำ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะตัดวิภัติออก โดยคงคำเดิมของคำศัพท์ที่ไม่แจกวินิตไว้ เช่น บุตร ยักษ์ อากาศ อาจารย์ อุทยาน เป็นต้น

ประการที่สอง การใช้คำภาษาสันสกฤตเป็นราชาศัพท์ แสดงถึงการแบ่งชนชั้นในสังคม เพราะเป็น

คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกลุ่ม ซึ่งใช้กับพระบรมวงศานุวงศ์ เหตุที่ใช้ภาษาสันสกฤตเป็นราชาศัพท์อาจกล่าวได้ว่า ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่พิเศษกว่าภาษาไทยทั่วไป เห็นได้จากคำเรียกอวัยวะในคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ได้แก่ ชงฆ์ เนตร พักตร์ เคียร และโอษฐ์

ประการที่สาม การใช้คำภาษาสันสกฤตในคำประพันธ์ ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการใช้คำภาษาสันสกฤตในคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่บังคับครุและลหุ โดยคนไทยนิยมใช้คำภาษาสันสกฤตแต่งคำประพันธ์ประเภทดังกล่าว ด้วยเหตุผล 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดหรือคำพยางค์เดี่ยวที่ออกเสียงยาวและหนัก (ครุ) ซึ่งไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการประพันธ์ จึงใช้คำภาษาสันสกฤตแต่งคำประพันธ์เนื่องจากสามารถรักษาเสียงครุและลหุได้ดี ทำให้คำประพันธ์มีเสียงไพเราะ เช่น ประจักษ์ ประสงค์ พฐุ รัตน ศศิ สุภ หฤทัย เป็นต้น

ประการที่สอง คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ถือเป็นของสูง จึงต้องใช้คำภาษาสันสกฤตที่ถือว่าเป็นภาษาที่สูงในการประพันธ์

3. โลกทัศน์ของคนอินเดียจากคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล คำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาลสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์หรือการมองสังคมรอบตัวของคนอินเดียที่มีลักษณะเฉพาะ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนาและความเชื่อ และด้านระบบสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านศาสนาและความเชื่อ คนอินเดียในสมัยพุทธกาลนับถือศาสนาพราหมณ์ มีความเชื่อเกี่ยวกับการสวดอ้อนวอนและการบูชาเทพเจ้า ซึ่งเป็นเทพที่คนอินเดียนับถือ อาทิ “ประชาบดี” (พระพรหม) “(พระ)อาทิตย์” เป็นต้น

นอกจากนี้ในอินเดียยังมีผู้แสวงหาแนวทางเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเชื่อของตน อาจกระทำ “พรต” คือ การทำทุกขกิริยาถือ “ศีล” หรือประเพณี “พรหมจรรย์” เป็นต้น

ด้านระบบสังคม สังคมอินเดียมีการแบ่งประชาชนเป็นชนชั้น หรือระบบวรรณะ แต่ละวรรณะจะมีสถานะทางสังคมสูงต่ำไม่เท่ากัน แบ่งออกเป็น

4 วรรณะ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร ตามลำดับ

ระบบวรรณะดังกล่าวสะท้อนผ่านคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล ดังนี้

1. วรรณะพราหมณ์ จัดอยู่ชั้นสูงสุดในสังคม เป็นผู้มีความรู้ มีหน้าที่ศึกษาคัมภีร์พระเวท สอนศิลปวิทยาการชั้นสูง ประกอบพิธีกรรมที่ต้องติดต่อกับเทพเจ้า ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มกษัตริย์ เห็นได้จากคำยืมภาษาสันสกฤต ได้แก่ ปราชญ์ ฤๅษี และอาจารย์

2. วรรณะกษัตริย์ จัดอยู่ชั้นสูง เป็นนักรบ รวมทั้งชนชั้นปกครองที่เป็นพระเจ้าแผ่นดิน และข้าราชการ มีหน้าที่ปกป้องและบริหารบ้านเมือง เห็นได้จากคำยืมภาษาสันสกฤต ได้แก่ กษัตริย์ ไอศวรรย์ มนตรี และอำมาตย์

3. วรรณะแพศย์ จัดอยู่ชั้นสามัญหรือชั้นกลาง ได้แก่ ผู้ที่ทาสกรรม การค้าขาย และช่าง

4. วรรณะศูทร จัดอยู่ชั้นล่าง ได้แก่ กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน และทาสรับใช้

ผู้วิจัยเห็นว่าคำยืมภาษาสันสกฤตหนึ่งคำ คือ ราชฎี หมายถึง ประชาชนทั่วไป หรือพลเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้าง สามารถจัดให้อยู่ในทุกวรรณะได้หากมีคุณลักษณะตามวรรณะนั้น ๆ

การศึกษาคำยืมภาษาสันสกฤตในนิทานเวตาล สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ด้านวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ภาษา วรรณกรรม ฯลฯ ของคนอินเดียและคนไทยอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาคำยืมภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ในภาษาไทย จากเอกสารหรือสื่อต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทราบถึงความหลากหลายทางภาษา และปริมาณการใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทริยา สาเอี่ยม ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ ที่กรุณาช่วยดำเนินการตีพิมพ์บทความ และ ดร. จิตติมา กาวีระ ที่กรุณาเรียบเรียงบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. Zgusta, L. Manual of Lexicography. The Hague: Mouton; 1971.
2. พิทยาลงกรณ์, พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนิทานเวตาล พระนิพนธ์ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์; 2552.
3. สยาม ภัทรานุประวัติ. ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาไทย. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2550.
4. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. วิวัฒนาการของการยืมคำและการบัญญัติศัพท์ในสังคมไทย. ใน วารสารอักษรศาสตร์; 2547. 33(1), 185-212.
5. พันศักดิ์ อ่อนดีกุล. คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาไทยสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม; 2531.
6. อุทัยวรรณ นียมมี. คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในมหาชาติคำหลวงกัณฑ์ทศพร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม; 2534.
7. อมรรัตน์ อมราพิทักษ์. คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในวรรณกรรม เรื่อง มหาภารตยุทธ ของสุภร ผลชีวิน. ปรินิพนธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, สงขลา; 2539.
8. สราวุธ จันสีหา. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตที่ปรากฏในพระปฐมสมโพธิกถา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม; 2542.
9. กังวล คัชชีมา. คำยืมบาลีสันสกฤตในเขมร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม; 2548.
10. ศิริลักษณ์ คล้อยแสงเงิน. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานเวตาลฉบับภาษาไทย 4 สำนวน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ; 2548.
11. ภัทร์ธีรา ฉลองเดช. วิเคราะห์วรรณคดีที่ปรากฏในนิทานเวตาล ฉบับพระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา; 2548.
12. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์; 2556.
13. บวรบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย), หลวง. สันสกฤต-ไทย-อังกฤษ อภิธาน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แสงดาว; 2552.
14. Apte, V. G. The Concise Sanskrit-English Dictionary. Delhi: Motilal Banarsidass; 1933.